

Академія праці і соціальних відносин
Федерації профспілок України

Кафедра соціології та соціального управління

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
з курсу
“Соціологічні методи
в соціальній роботі”

для студентів III курсу факультету соціального управління
зі спеціальності 6.040202 – “Соціальна робота”

Київ – 2009

Рекомендовано до друку Вченою радою
Академії праці і соціальних відносин ФПУ
(Протокол № 8 від 11 червня 2009 р.)

Рецензент

Соболевська М.О. – к.соц.н., доцент, кафедра теорії і історії соціології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Соціологічні методи в соціальній роботі /Укл. Марченко А.М. – К.: Акад.
праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2009. – 53 с.

©Марченко А.М., 2009

©Академія праці і соціальних відносин, 2009

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	4
СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ.....	5
ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС КУРСУ.....	6
ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ.....	10
ПРОГРАМА КУРСУ.....	12
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ.....	16
ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	20
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО МОДУЛІВ КУРСУ.....	24
Модуль 1. Методологія соціологічного дослідження	24
Модуль 2. Кількісні опитувальні методи збору емпіричних даних.....	31
Модуль 3. Кількісні неопитувальні методи збору емпіричних даних.....	39
Модуль 4. Якісні методи збору емпіричних даних.....	41
Модуль 5. Обробка та аналіз емпіричних даних.....	43
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	45
ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ.....	49
ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ.....	50

ВСТУП

Об'єкт навчальної дисципліни «Соціологічні методи в соціальній роботі» – низка питань, пов'язаних із аналізом розвитку та сутнісних рис суспільства і соціальних відносин у ньому. Їх розгляд у щільному зв'язку із іншими галузевими соціологічними теоріями, а також їх аналіз з позицій різних теоретичних та методологічних підходів.

Предмет навчальної дисципліни «Соціологічні методи в соціальній роботі» - аналіз вказаних питань з системної соціологічної точки зору, опис і пояснення найбільш важливих соціальних феноменів, в тому числі: соціальна структура суспільства, соціальні інститути суспільства, культура у суспільстві, соціальні спільноти та соціальні відносини у всій різноманітності підходів до їх тлумачення.

Навчальна дисципліна “Соціологічні методи в соціальній роботі ” націлена на формування цілісного системного уявлення про суспільство, соціальні спільноти та соціальні відносини, що його утворюють.

Логіка викладання курсу відповідає логіці розгортання дослідницького процесу: від розуміння необхідності дослідження певного виду та побудови його програми, конструювання вибірки, детальної характеристики більшості методів збору соціологічної інформації, їх інструментарію до етапу аналізу та інтерпретації отриманих даних, подачі звіту про проведене соціологічне дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після опанування курсу студенти повинні
ЗНАТИ:

- сутність, види та основні етапи соціологічних досліджень,
- сутність і основні види вибірки та відбору у соціологічному дослідженні,
- призначення кожного елементу програми соціологічного дослідження,
- основні типи шкал і їх характеристику
- основні методи збору інформації у соціологічному дослідженні,
- етапи обробки соціологічних анкет та інтерпретації даних
- призначення і структуру основних кінцевих документів у соціологічному дослідженні.

Після опанування курсу студенти повинні
ВМІТИ:

- планувати стратегію і тактику соціологічного дослідження на соціально значущу тему,
- створити програму соціологічного дослідження,
- використовувати вибірковий метод у практиці соціальної роботи,
- обрати та обґрунтувати необхідний метод (або методи) збору соціальної інформації,
- створити інструментарій основних методів збору інформації у соціологічному дослідженні,
- провести польовий етап конкретного соціологічного дослідження,
- здійснити ручну та комп'ютерну обробку анкет,
- створити кінцевий документ у соціологічному дослідженні.

У комплексі представлена різноманітна література, яка рекомендована студентам для самостійного опрацювання, також додаються теми курсових робіт, контрольних робіт для студентів заочної форми навчання, що формує різнобічний, проблемно орієнтований підхід до предмету та сприяє самостійній роботі студентів.

СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Навчальна стратегія курсу " Соціологічні методи в соціальній роботі" орієнтована на опанування студентами знань та вмінь, необхідних для реалізації соціологічного підходу у дослідженні та вивченні проблем сучасного суспільства.

Досягнення навчальних цілей здійснюється шляхом:

- **проведення лекційних** занять з курсу,
- **участі студентів у семінарських і практичних заняттях**, побудованих на застосуванні сучасних методик навчання та спрямованих на набуття знань і вмінь студентів з предметної галузі, активізацію їх розумової діяльності, розвитку критичного мислення:
- **самостійного навчання студентів** на основі розробленого для курсу комплексу навчально-методичних матеріалів,
- **проведення тестування** наприкінці кожного модуля,
- **обговорення практично значущих проблем**, що сприяє розвитку вмінь застосовувати отримане теоретичне знання на практиці.

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС КУРСУ

СПИСОК ОСНОВНОЇ РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Девятко И.Ф. Методы социологического исследования. – 3-е изд. – М.: КДУ. – 296 с.
2. Добренков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 768 с.
3. Методы сбора информации в социологических исследованиях. В 2-х книгах. – М.: Наука, 1990.
4. Основы прикладной социологии. Учеб. для вузов / Под ред. М.К. Горшкова, Ф.Э.Шереги. – М.: Интерфакс. – 1995.
5. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – Курс лекцій / 2-ге видання, доповнене.. - К.: ІС НАНУ, 2007 - 320 с.
6. Рабочая книга социолога / Отв. Ред. Г.В.Осипов. – М.: Наука, 1983.
7. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 2001. – 596 с.
8. Навчально-методичний комплекс з курсу “Методи та організація соціологічних досліджень”.

СПИСОК ДОДАТКОВОЇ РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. Учеб. для вузов. – М.: Аспект-Пресс, 1995.
2. Батыгин Г.С. Обоснование научного вывода в прикладной социологии. – М.: Наука. – 1986.
3. Белановский С.А. Метод фокус-групп: Учебное пособие.. - М.: Никколо-Медиа, 2001 - 280 С.
4. Белановский С.А. Глубокое интервью. М., Никколо-Медиа.- 2001.
5. Биографический метод в исследовании постсоциалистических обществ/ Под ред. В.Воронкова и Е. Здравомысловой. - С-Пб, 1997.
6. Готлиб А. Качественное социологическое исследование: познавательные и экзистенциальные горизонты. - Самара: Универс-групп, 2004. - 448 с.
7. Докторов Б.З. О надежности измерения в социологическом исследовании. Л., 1979
8. Ноэль Э. Массовые опросы: Введение в методику демоскопии. - М.: Прогресс, 1978.
9. Опитування громадської думки. - К.: “Демократичні ініціативи”, 1995.
10. Рукавишников В.О., Паниотто В.И., Чурилов Н.Н. Опросы населения (Методический опыт). - М.: Финансы и статистика. - 1984.

11. Паниотто В.И. Качество социологической информации. – К.: Наукова думка. – 1986.
12. Погосян Г.А. Метод интервью и достоверность социологической информации. - Ереван : Изд-во АН АрмССР, 1985.
13. Процесс социального исследования. - М.: Прогресс, 1975.
14. Саганенко Г.И. Надежность результатов социологического исследования. – Л.: Наука. – 1983.
15. Сикевич З.В. Социологическое исследование: практическое руководство. – СПб.: Питер, 2005.
16. Семенова В.В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию. -М.,1998.
17. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
18. Толстова Ю.Н. Измерение в социологии: Курс лекций. – М.:ИНФРА-М, 1998.
19. Феннето Эрве. Интервью и опросник: формы, процедуры, результаты. – СПб.:Питер. – 2004. – 180 с.
20. Шаленко В.Н. Программа социологического исследования. – М.: Изд-во МГУ. – 1987. – 368 с.
21. Экспертные оценки в социологических исследованиях. Ред.Крымский С.Б., Жилин Б.Б., Паниотто В.И. К.:Наукова думка, 1990.
22. Энциклопедический социологический словарь / Общ.ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.
23. Як провести соціологічне дослідження: методичні рекомендації. – К.: Держ. Ін-т проблем сім'ї та молоді. – 2004. – 264 с.

Статті у періодичних виданнях

1. Барсамов В.А. Контент-анализ газетных материалов (события в Беслане) // Социологические исследования. 2006. № 2. С. 62-64.
2. Божков О.Б. Эта неуловимая генеральная совокупность // Социологические исследования. – 1987. - № 3.
3. Вардомацкий А.П. Аксио-биографическая методика // Социологические исследования. 1991. - № 7. - С. 80-84.
4. Батыгин Г.С., Девятко И.Ф. Миф о «качественной социологии» // Социологический журнал. 1994. № 2. С. 28-42.
5. Жабский М.Н. Обоснование репрезентативности социологического исследования // Социологические исследования. – 1983. - № 2. – С. 148-158.
6. Зурабишвили Т. Социология и пресса: типичные неточности при публикации результатов социологических исследований в СМИ и их

- причины // Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены. - 2002. - № 3 (59). С. 39-43.
7. Ильянов Ф.И. Экспериментальное обоснование количества делений шкалы // Социологические исследования. – 1984. - № 4. – С. 113-117.
  8. Ключина Н.А. Причины, вызывающие отказ от ответа // Социологические исследования. – 1990. - № 1. – С. 98-104.
  9. Ключкина О.Б. Построение теории на основе качественных данных // Социологические исследования. 2000. № 10. - С. 92-101.
  10. Козлова Н.Н. Опыт социологического чтения «человеческих документов», или Размышления о значимости методологической рефлексии // Социологические исследования. 2000. № 9. - С. 22-32.
  11. Колбин Г.А., Фросина И.В. Фокус-группы на предприятии // Социологические исследования. 1999. № 2. С. 117-120.
  12. Косолапов М.С. Принципы построения многоступенчатой вероятностной выборки для субъектов Российской Федерации // Социологические исследования. – 1997. - № 10.
  13. Куркин В.В. Контент-анализ художественных текстов // Социологические исследования. 1991. № 6. - С. 60-66.
  14. Левинсон А.Г., Стучевская О.И. Фокус-группы: эволюция метода. (обзор дискуссии на конференции ESOMAR) // Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены. 2003. № 1 (63). - С. 46-55.
  15. Лысова А.В. Применение конфликтных тактических шкал в исследовании сексуального насилия // Социологические исследования. – 2007. - № 8. – С.97-103.
  16. Маслова О.М. Познавательные возможности открытых и закрытых вопросов // Социологические исследования. – 1984. - № 2. – С. 129-138.
  17. Матовская А.В. Использование невербальной информации в личном интервью // Социологические исследования. – 2006. - № 3. – С.104-112.
  18. Моин В.Б. Альтернативная интерпретация данных: атрибутивный подход // Социологические исследования. 1990. № 11. - С. 62-72.
  19. Мягков А.Ю., Журавлева И.В. Объяснительные модели эффекта интервьюера. Опыт экспериментального тестирования // Социологические исследования. – 2006. - № 3. – С.85–97.
  20. Ньюман, Л. Неопросные методы исследования // Социологические исследования. 1998. - № 6. - С. 119-129.
  21. Rogozin D.M. Влияние численности семьи на уровень кооперации в телефонном интервью // Социологические исследования. – 2006. - № 3. – С.98-103.
  22. Романов П.В. Стратегия кейс-стади в исследовании социальных служб // Социологические исследования. 2005. № 4. - С. 101-110.

23. Толстова Ю.Н., Масленников Е.В. Качественная и количественная стратегии. Эмпирическое исследование как измерение в широком смысле // Социологические исследования. - 2000. № 10. - С. 101-109.
24. Фливберг, Бент. О недоразумениях, связанных с кейс-стади // Социологические исследования. 2005. № 4. - С. 110-120.
25. Яушева А.А. Формирование выборки: поиск новых возможностей // Социологические исследования. – 2007. - № 8. – С.90-96.

Періодичні видання

1. Соціологія: теорія, методи, маркетинг.
2. Социологические исследования.
3. Социология: методология, методы, математические модели. (4М).

ТЕМАТИЧНИМ ПЛАНОМ КУРСУ передбачені:

- участь студентів у роботі під час семінарських і практичних занять,
- написання поточних тестів до кожного модуля,
- самостійна робота студента над кожною темою,
- написання семестрових контрольних робіт,
- презентація в кінці курсу індивідуальної програми соціологічного дослідження,
- складання заключного тесту (іспит).

Практичні заняття необхідні для закріплення теоретичних навичок при вирішенні прикладних задач. На всіх практичних заняттях студенти вчаться застосовувати різні методи соціологічного дослідження для вивчення індивідуальної теми у руслі соціальної роботи.

Семінарські заняття призначені для обговорення проблемних питань. Семінарські заняття реалізуються шляхом проведення дискусій у малих групах чи круглих столів.

Поточні тести слугують для оцінювання знань студентів з кожного модуля. Тестові завдання спрямовані на перевірку репродукованих знань студентів. Тести складаються у синхронному режимі. Тест виконується студентом один раз.

Самостійна робота студентів над кожною темою має бути подана у вигляді роботи зі словником і підготовки конспектів доповідей.

Семестрова контрольна робота спрямована на висвітлення студентом теоретичних основ обраної теми.

Індивідуальна програма соціологічного дослідження є підсумком практичної роботи студента після вивчення даної навчальної дисципліни. Презентація програми відбувається в кінці курсу.

Заключний тест слугує визначенню кінцевого рівня знань студентів.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Навчальні результати студентів у межах курсу оцінюються на основі:

- поточного тестування,
- участі у семінарських і практичних заняттях,
- презентації індивідуальної програми соціологічного дослідження,
- підсумкового тестового контролю.

Розподіл балів у межах курсу такий:

- максимальна оцінка за поточний тест - 10 балів,
- максимальна оцінка за участь у семінарському занятті – 5 балів
- максимальна оцінка за роботу на практичному занятті – 2 бали,
- максимальна оцінка за самостійну роботу над темою (словник, конспект доповіді) – 1 бал,
- максимальна оцінка за семестрову контрольну роботу – 20 балів,
- максимальна оцінка за повну та обгрунтовану індивідуальну програму соціологічного дослідження - 10 балів,
- максимальна оцінка за заключний тест - 15 балів.

Розподіл балів по модулях курсу:

Модулі	1	2	3	4	5	6	Разом
Тест	10	10	10	10	10	15	65
Практичні заняття	16	20	8	16	6		66
Семінари	10	10	5	-	-		25
Самостійна робота	7	6	6	4	7		30
Контрольна робота		20			20		40
Індивідуальна програма					10		10
Всього за семестр		109			112	15	236

Шкала оцінювання роботи студента за I семестр:

Кількість балів	Оцінка	Шкала ECTS	Залік
91-109 балів	<i>Відмінно</i>	A	автоматичний залік
74-90 балів	<i>Добре</i>	B	допуск до заліку
67-73 балів	<i>Добре</i>	C	допуск до заліку
50-66 балів	<i>Задовільно</i>	D	допуск до заліку
33-49 балів	<i>Задовільно</i>	E	допуск до заліку
17-32 балів	<i>Незадовільно з можливістю повторного складання</i>	F	допуск до заліку з умовою проходження додаткового тестування
0-16 балів	Незадовільно	FX	з обов'язковим повторним курсом

Шкала оцінювання роботи студента за рік:

Кількість балів	Оцінка	Шкала ECTS	Іспит
230-236 балів	<i>Відмінно</i>	A	автоматичний іспит
191-229 балів	<i>Добре</i>	B	допуск до іспиту
151-190 балів	<i>Добре</i>	C	допуск до іспиту
113-150 балів	<i>Задовільно</i>	D	допуск до іспиту
76-113 балів	<i>Задовільно</i>	E	допуск до іспиту
38-75 балів	<i>Незадовільно з можливістю повторного складання</i>	F	допуск до іспиту з умовою проходження додаткового тестування
1-37 бали	Незадовільно	FX	з обов'язковим повторним курсом

ПРОГРАМА КУРСУ

МОДУЛЬ 1. Методологія соціологічного дослідження

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади проведення соціологічного дослідження

Тема 1.1. Соціологічні дослідження та їх види.

Класифікація досліджень за фундаментальністю. Класифікація досліджень за часом проведення. Класифікація досліджень за глибиною осягнення об'єкта. Класифікація досліджень за повторюваністю проведення.

Тема 1.2. Програма конкретного соціологічного дослідження. Методологічний розділ.

Поняття програми соціологічного дослідження. Структура програми. Формулювання проблемної ситуації, постановка проблеми. Поняття предмета та об'єкта дослідження. Мета та завдання у дослідженні. Інтерпретація основних понять: теоретична та емпірична. Попередній системний аналіз об'єкта. Висування робочих гіпотез, їх види.

Тема 1.3. Процедурний розділ програми конкретного соціологічного дослідження.

Принциповий стратегічний план дослідження: поняття, умови вибору стратегії дослідження. Формулятивний стратегічний план. Описовий стратегічний план. Пояснювальний стратегічний план. Порівняльний стратегічний план. Логічна послідовність складових процедурного розділу програми

Розділ 2. Вибірка та вимірювання у соціологічному дослідженні.

Тема 2.1. Визначення вибіркової сукупності

Поняття вибірки. Засади її формування. Якість інформації, яка забезпечується вибіркою. Технологічна схема відбору. Розрахунок обсягу вибірки. Помилки вибірки.

Тема 2.2. Типи і процедури відбору.

Аналітична вибірка, специфіка її використання. Ймовірнісний підхід, його суть. Цілеспрямований підхід до формування вибірки.

Тема 2.3. Процедура вимірювання соціальних характеристик.

Загальні принципи вимірювання в соціології. Поняття квантифікації. Еталон вимірювання. Надійність та валідність вимірювання

Тема 2.4. Загальна характеристика шкал вимірювання. Види шкал. Номінальні та метричні шкали. Математичні операції із шкалами. Кумулятивність та репродуктивність шкали Гутмана. Шкала Терстоуна, її валідність і тривалість.

МОДУЛЬ 2. Кількісні опитувальні методи збору емпіричних даних
Розділ 3. Метод опитування в соціологічних дослідженнях

Тема 3.1. Загальна характеристика опитування. Його основні види. Анкетування і інтерв'ю як види опитування. Надійність інформації, одержаної методом опитування. Поштове опитування. Телефонне опитування

Тема 3.2. Інструментарій опитування
Загальна структура опитувальника. Види питань в анкеті, вимоги до їх конструкції. Логічні вимоги до конструкції питання.

Розділ 4. Тестові методи у соціології

Тема 4.1. Особливості тестових методик у соціології
Особливості тестів у порівнянні з анкетами. Можливості тестів у соціологічних дослідженнях

Тема 4.2. Соціометричний тест
Специфіка соціометричного опитування як методу збору інформації. Види соціометричних питань. Їх особливості. Методика аналізу та інтерпретації отриманих даних.

Розділ 5. Експертні оцінки при вивченні соціальних проблем

Тема 5.1. Сутність методу експертних оцінок.
Поняття та предмет соціальної експертизи. Область застосування експертних оцінок в соціальній роботі. Методи відбору експертів. Організація експертного опитування.

Тема 5.2. Види експертних оцінок та специфіка їх використання в соціальній роботі
Індивідуальні експертні оцінки. Групові експертні оцінки

МОДУЛЬ 3. Кількісні неопитувальні методи збору емпіричних даних
Розділ 6. Метод спостереження в соціологічних дослідженнях

Тема 6.1. Метод спостереження, його особливості

Поняття наукового спостереження. Недоліки та переваги методу. Основні документи спостереження. Якісні характеристики спостерігача.

Тема 6.2. Види спостереження

Формалізоване та неформалізоване спостереження. Включене та невключене приховане та відкрите спостереження. Специфіка спостережень у соціальній роботі.

Розділ 7. Експеримент як метод збору емпіричних даних

Тема 7.1. Сутність експериментального методу дослідження

Поняття експерименту, його логічна структура. Класифікація соціальних експериментів. Проблема доказу гіпотези та контролю за ходом експерименту.

Розділ 8. Кількісні методи аналізу документів

Тема 8.1. Поняття документу у соціології

Поняття документальної інформації у соціології. Методи аналізу документальних джерел: традиційний і формалізований.

Тема 8.2. Контент-аналіз документів

Сутність методу контент-аналізу. Надійність інформації, одержаної методом контент-аналізу.

МОДУЛЬ 4. Якісні методи збору емпіричних даних

Розділ 9. Особливості якісних методів збору даних

Тема 9.1. Особливості соціологічного дослідження с використанням якісних методів емпіричних даних

Причини використання якісних методів. Програма і вибірка “якісного” дослідження. Види первинних даних якісних досліджень.

Тема 9.2. Види якісних досліджень, їх застосування у соціальній роботі.

Усна розповідь, історії сім'ї та життя, case study та grounded theory. Кодування та групування даних у якісному дослідженні. Соціальна робота і якісні методи досліджень.

Розділ 10. Види якісних методів збору інформації

Тема 10.1. Якісні інтерв'ю, їх види та особливості

Специфіка якісних інтерв'ю. Види якісних інтерв'ю

Тема 10.2. Фокусовані групові інтерв'ю (метод фокус-груп)

Загальна характеристика фокус-групового методу. Можливості та обмеження участі у фокус-групі. Процедура проведення фокус-груп. Аналіз даних, які отримані методом фокус-груп.

Тема 10.3. Індивідуальні глибинні інтерв'ю

Особливості індивідуальних глибинних інтерв'ю. Переваги та недоліки методу глибинних інтерв'ю

Тема 10.4. Метод кейс-стаді у вивченні соціальних груп

Сутність методу кейс-стаді як методу збору емпіричних даних. Методика застосування методу для вивчення соціальних проблем групи. Переваги та недоліки методу кейс-стаді.

Тема 10.5. Біографічний метод у соціальній роботі

Поняття про біографію у соціології. Можливості застосування біографічного методу

МОДУЛЬ 5. Обробка та аналіз емпіричних даних

Розділ 11. Обробка даних у конкретному соціологічному дослідженні

Тема 11.1. Ручна та комп'ютерна обробка даних у конкретному соціологічному дослідженні

Планування обробки даних. Процедура обробки інструментарію. Ручна обробка анкет. Комп'ютерна обробка отриманих даних

Розділ 12. Якісно-кількісний аналіз емпіричних даних

Тема 12.1. Поняття аналізу соціологічних даних. Види аналізу

Загальні принципи аналізу соціологічних даних. Рівень вимірювання та вибір техніки аналізу даних. Первинний та вторинний аналіз даних. Поняття кластерного та факторного аналізу даних

Тема 12.2. Інтерпретація даних у соціологічному дослідженні

Аналіз та інтерпретування одномірних розподілів за видами шкал: номінальна шкала, інтервальна шкала, метрична шкала. Аналіз та інтерпретація двомірних розподілів. Види первинних даних якісних досліджень. Кодування та групування даних у якісному дослідженні. Теоретична концептуалізація випадку.

Тема 12.3. Підготовка звіту про проведене дослідження

Поняття звіту, загальні вимоги до звіту. Структура підсумкового звіту. Основні вимоги до аналізу інформації.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ
для студентів денної форми навчання

Тема	Зміст	Разом	Кількість годин			
			Лекц	Пр.	Сем.	С/Р
МОДУЛЬ 1. Методологія соціологічного дослідження						
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади проведення соціологічного дослідження						
1.1	Соціологічні дослідження та їх види.	8	2	2	2	2
1.2	Програма конкретного соціологічного дослідження (КСД). Методологічний розділ.	12	4	4		4
1.3	Процедурний розділ програми КСД.	10	4			6
Розділ 2. Вибірка та вимірювання у соціологічному дослідженні						
2.1	Визначення вибіркової сукупності.	8	2	2		4
2.2	Типи і процедури відбору.	10	4	4		2
2.3	Процедура вимірювання соціальних характеристик.	6	2	2		2
2.4	Загальна характеристика шкал вимірювання. Види шкал.	10	4	2	2	2
МОДУЛЬ 2. Кількісні опитувальні методи збору емпіричних даних						
Розділ 3. Метод опитування в соціологічних дослідженнях						
3.1	Загальна характеристика опитування. Його основні види	10	4	2	2	2
3.2	Інструментарій опитування	10	2	4		4
Розділ 4. Тестові методи у соціології						
4.1	Особливості тестових методик у соціології	4	2			2
4.2	Соціометричний тест	6	2	2		2
Розділ 5. Експертні оцінки при вивченні соціальних проблем						
5.1	Сутність методу експертних оцінок.	8	2		2	4
5.2	Види експертних оцінок та специфіка їх використання в соціальній роботі.	8	4	2		2
МОДУЛЬ 3. Кількісні неопитувальні методи збору емпіричних даних						
Розділ 6. Метод спостереження в соціологічних дослідженнях						

6.1	Метод спостереження, його особливості.	6	2			4
6.2	Види спостереження.	6	2	2		2
Розділ 7. Експеримент як метод збору емпіричних даних						
7.1	Сутність експериментального методу дослідження.	8	2		2	4
Розділ 8. Кількісні методи аналізу документів						
8.1	Поняття документу у соціології	4	2			2
8.2	Контент-аналіз документів	10	2	4		4
8.3	Інформативно-цільовий аналіз документів	2				2
МОДУЛЬ 4. Якісні методи збору емпіричних даних						
Розділ 9. Особливості якісних методів збору даних						
9.1	Особливості соціологічного дослідження с використанням якісних методів емпіричних даних.	6	2			4
9.2	Види якісних досліджень, їх застосування у соціальній роботі.	6	2			4
Розділ 10. Види якісних методів збору інформації						
10.1	Якісні інтерв'ю, їх види та особливості	6	2			4
10.2	Фокусовані групові інтерв'ю (метод фокус-груп)	8	2	4		2
10.3	Індивідуальні глибинні інтерв'ю.	6	2	2		2
10.4	Метод кейс-стаді у вивченні соціальних груп.	6	2			4
10.5	Біографічний метод у соціальній роботі	6	2	2		2
МОДУЛЬ 5. Обробка та аналіз емпіричних даних						
Розділ 11. Обробка даних у конкретному соціологічному дослідженні						
11.1	Ручна та комп'ютерна обробка анкет у КСД.	6	2	2		4
Розділ 12. Якісно-кількісний аналіз емпіричних даних						
12.1	Поняття аналізу соціологічних даних. Види аналізу.	6				6
12.2	Інтерпретація даних у соціологічному дослідженні.	6	2			4
12.3	Підготовка звіту про проведене дослідження	8	2	2		4
	Разом:	216	68	42	10	96

Форма контролю: залік – 5 семестр, іспит - 6 семестр

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ
для студентів заочної форми навчання

Тема	Зміст	Разом	Кількість годин			
			Лекц	Пр.	Сем.	СР
МОДУЛЬ 1. Методологія соціологічного дослідження						
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади проведення соціологічного дослідження						
1.1	Соціологічні дослідження та їх види.	8				8
1.2	Програма конкретного соціологічного дослідження (КСД). Методологічний розділ.	12	1	2		9
1.3	Процедурний розділ програми КСД.	10	1			9
Розділ 2. Вибірка та вимірювання у соціологічному дослідженні						
2.1	Визначення вибіркової сукупності.	8	1	1		6
2.2	Типи і процедури відбору.	10	1	1		8
2.3	Процедура вимірювання соціальних характеристик.	6	1			5
2.4	Загальна характеристика шкал вимірювання. Види шкал.	10	1	1		8
МОДУЛЬ 2. Кількісні опитувальні методи збору емпіричних даних						
Розділ 3. Метод опитування в соціологічних дослідженнях						
3.1	Загальна характеристика опитування. Його основні види.	10	1	1		8
3.2	Інструментарій опитування	10	1	1		8
Розділ 4. Тестові методи у соціології						
4.1	Особливості тестових методик у соціології	4				4
4.2	Соціометричний тест	6				6
Розділ 5. Експертні оцінки при вивченні соціальних проблем						
5.1	Сутність методу експертних оцінок.	8	1			7
5.2	Види експертних оцінок та специфіка їх використання в соціальній роботі.	8	1	1		6
МОДУЛЬ 3. Кількісні неопитувальні методи збору емпіричних даних						
Розділ 6. Метод спостереження в соціологічних дослідженнях						
6.1	Метод спостереження, його особливості.	6	1			5
6.2	Види спостереження.	6				6
Розділ 7. Експеримент як метод збору емпіричних даних						

7.1	Сутність експериментального методу дослідження.	8	1			7
Розділ 8. Кількісні методи аналізу документів						
8.1	Поняття документу у соціології	4	1			3
8.2	Контент-аналіз документів	10	1			9
8.3	Інформативно-цільовий аналіз документів	2				2
МОДУЛЬ 4. Якісні методи збору емпіричних даних						
Розділ 9. Особливості якісних методів збору даних						
9.1	Особливості соціологічного дослідження з використанням якісних методів емпіричних даних.	6	1			5
9.2	Види якісних досліджень, їх застосування у соціальній роботі.	6	1			5
Розділ 10. Види якісних методів збору інформації						
10.1	Якісні інтерв'ю, їх види та особливості	6	1			5
10.2	Фокусовані групові інтерв'ю (метод фокус-груп)	8		2		6
10.3	Індивідуальні глибинні інтерв'ю.	6				6
10.4	Метод кейс-стаді у вивченні соціальних груп.	6				6
10.5	Біографічний метод у соціальній роботі	6	1			5
МОДУЛЬ 5. Обробка та аналіз емпіричних даних						
Розділ 11. Обробка даних у конкретному соціологічному дослідженні						
11.1	Ручна та комп'ютерна обробка даних у КСД.	6				6
Розділ 12. Якісно-кількісний аналіз емпіричних даних						
12.1	Поняття аналізу соціологічних даних. Види аналізу.	6				6
12.2	Інтерпретація даних у соціологічному дослідженні.	6	1			5
12.3	Підготовка звіту про проведене дослідження	8	1			7
	Разом:	216	20	42	1 2	94

Форма контролю: залік – 5 семестр, іспит - 6 семестр

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Вид навчальної діяльності	Назва	Термін проведення, тиждень	Макс бал
Модуль 1.	Методологія соціологічного дослідження	1-9	
Лекція 1.1	Соціологічні дослідження та їх види	1	
Семінар 1.1	Соціологічні дослідження та їх види	1	5
Практичне заняття 1.1	Соціологічні дослідження та їх види	2	2
Лекція 1.2	Програма конкретного соціологічного дослідження. Методологічний розділ	2	
Практичне заняття 1.2	Програма конкретного соціологічного дослідження. Методологічний розділ	3	4
Лекція 1.3	Процедурний розділ програми конкретного соціологічного дослідження	4	
Лекція 2.1	Визначення вибіркової сукупності	4	
Практичне заняття 2.1	Визначення вибіркової сукупності	5	2
Лекція 2.2	Типи і процедури відбору	5	
Практичне заняття 2.2	Типи і процедури відбору	6	4
Лекція 2.3	Процедура вимірювання соціальних характеристик	7	
Практичне заняття 2.3	Процедура вимірювання соціальних характеристик	7	2
Лекція 2.4	Загальна характеристика шкал вимірювання. Види шкал	8	
Практичне заняття 2.4	Загальна характеристика шкал вимірювання. Види шкал	8	2
Семінар 2.4	Загальна характеристика шкал вимірювання. Види шкал	9	5

Поточний контроль	Тест	9	10
Контроль СРС		9	7
Модуль 2	Кількісні опитувальні методи збору емпіричних даних	10-16	
Лекція 3.1	Загальна характеристика опитування. Його основні види	10	
Практичне заняття 3.1	Загальна характеристика опитування. Його основні види	10	2
Семінар 3.1	Загальна характеристика опитування. Його основні види	11	5
Лекція 3.2	Інструментарій опитування	11	
Практичне заняття 3.2	Інструментарій опитування	12	4
Лекція 4.1	Особливості тестових методик у соціології	13	
Лекція 4.2	Соціометричний тест	13	
Практичне заняття 4.2	Соціометричний тест	14	2
Лекція 5.1	Сутність методу експертних оцінок	14	
Семінар 5.1	Сутність методу експертних оцінок	15	5
Лекція 5.2	Види експертних оцінок та специфіка їх використання в соціальній роботі	15	
Практичне заняття 5.2	Види експертних оцінок та специфіка їх використання в соціальній роботі	16	2
Поточний контроль	Тест	16	10
Контроль СРС		16	6
Захист	Семестрової контрольної роботи	17	20
	VI семестр		
Модуль 3	Кількісні неопитувальні методи збору емпіричних даних	1-5	
Лекція 6.1	Метод спостереження, його	1	

	особливості		
Лекція 6.2	Види спостереження	1	
Практичне заняття 6.2	Види спостереження	2	2
Лекція 7.1	Сутність експериментального методу дослідження	2	
Семінар 7.1	Сутність експериментального методу дослідження	3	5
Лекція 8.1	Поняття документу у соціології	3	
Лекція 8.2	Контент-аналіз документів	4	
Практичне заняття 8.2	Контент-аналіз документів	4, 5	4
Поточний контроль	Тест	5	10
Контроль СРС		5	6
Модуль 4	Якісні методи збору емпіричних даних	6-11	
Лекція 9.1	Особливості соціологічного дослідження з використанням якісних методів емпіричних даних.	6	
Лекція 9.2	Види якісних досліджень, їх застосування у соціальній роботі.	6	
Лекція 10.1	Якісні інтерв'ю, їх види та особливості	7	
Лекція 10.2	Фокусовані групові інтерв'ю (метод фокус-груп)	7	
Практичне заняття 10.2	Фокусовані групові інтерв'ю (метод фокус-груп)	8	4
Лекція 10.3	Індивідуальні глибинні інтерв'ю	9	
Практичне заняття 10.3	Індивідуальні глибинні інтерв'ю	9	2
Лекція 10.4	Метод кейс-стаді у вивченні соціальних груп	10	
Лекція 10.5	Біографічний метод у соціальній роботі	10	
Практичне заняття 10.5	Біографічний метод у соціальній роботі	11	2
Поточний контроль	Тест	11	10

Контроль СРС		11	4
Модуль 5	Обробка та аналіз емпіричних даних	12-16	
Лекція 11.1	Ручна та комп'ютерна обробка анкет у конкретному соціологічному дослідженні	12	
Лекція 12.1	Поняття аналізу соціологічних даних. Види аналізу	13	
Практичне заняття 12.1	Поняття аналізу соціологічних даних. Види аналізу	13	2
Лекція 12.2	Інтерпретація даних у соціологічному дослідженні	14	
Практичне заняття 12.2	Інтерпретація даних у соціологічному дослідженні	14	2
Лекція 12.3	Підготовка звіту про проведене дослідження	15	
Поточний контроль	Тест	15	10
Контроль СРС		16	7
Презентація	Індивідуальної програми дослідження	16	10
Захист	Семестрової контрольної роботи	16	20
Підсумковий контроль		17	15
Разом:	по курсу	34	236

РЕКОМЕНДАЦІ ДО МОДУЛІВ КУРСУ

МОДУЛЬ 1.

МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Основні поняття модуля: соціологія, рівні соціології, соціальний факт, соціологічне дослідження, підготовчий етап дослідження, польовий етап дослідження, етап аналізу даних, етап підготовки звіту, первинні дані, теоретико-прикладні соціологічні дослідження, прикладні соціологічні дослідження, точкове дослідження, порівняльне дослідження, панельне дослідження, трендове дослідження, пілотне дослідження, програма соціологічного дослідження, методологічний розділ програми, методичний розділ програми, проблемна ситуація, проблема, соціальна проблема, об'єкт дослідження, предмет дослідження, інтерпретація понять дослідження, мета дослідження, завдання дослідження, гіпотези дослідження, стратегічний план соціологічного дослідження, метод, методологія, техніка, процедура, вимірювання, шкала, еталон вимірювання, операції з числами, надійність вимірювання, обґрунтованість вимірювання, стійкість вимірювання, правильність вимірювання, номінальні шкали, метричні шкали, середнє, мода, медіана, дисперсія, середнє відхилення, коефіцієнти кореляції, вибірка, вибіркова сукупність, генеральна сукупність, репрезентативність, одиниці відбору, одиниці спостереження, помилки вибірки, надійність вибірки, контроль вибірки, ремонт вибірки, обсяг вибірки, статистичний підхід до визначення обсягу вибірки, вибіркова сукупність, генеральна сукупність, вибірка та відбір, випадковий відбір, цільовий відбір, простий випадковий відбір, систематичний відбір, гніздовий відбір, стратифікований відбір, квотний відбір, відбір “снігова куля”, стихійний відбір, одношаблевий та багатощаблевий відбір, аналітичний відбір, принцип кластеризації

Види навчальної діяльності, передбачені у модулі 1: лекційні заняття, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота студентів, тестові завдання.

Плани семінарських занять

Семінар 1.1. Соціологічні дослідження та їх види (2 год.)

План:

1. Специфіка соціологічних досліджень
2. Основні етапи соціологічних досліджень
3. Функції соціологічних досліджень
4. Види соціологічних досліджень

Питання та завдання для самоконтролю:

1. В чому різниця між теоретико-прикладними та прикладними соціологічними дослідженнями?
2. Для чого існує підготовчий етап проведення соціологічних досліджень?
3. Чи можна виокремити основну функцію соціологічних досліджень?
4. У чому призначення класифікації соціологічних досліджень?
5. Чи можна назвати міждисциплінарні дослідження із застосуванням соціологічних методів соціологічними?

Рекомендації щодо підготовки:

Звернути особливу увагу на специфічність соціологічних досліджень. Під цим кутом зору розглядати основні етапи соціологічних досліджень, їх часовий і функціональний зв'язок.

Теми рефератів:

1. Особливості соціологічних досліджень у системі досліджень соціальних наук
2. Застосування різних видів соціологічних досліджень у соціальній роботі
3. Взаємозв'язок основних етапів соціологічних досліджень

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добреньков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 768 с.
2. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред.. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
3. Энциклопедический социологический словарь / Общ.ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.

4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 14-68.

Додаткова:

1. Батыгин Г.С. Обоснование научного вывода в прикладной социологии. – М.: Наука. – 1986.
2. Как провести социологическое исследование. Под ред. М.К. Горшкова, Ф.Э.Шереги. – М.: Политиздат. – 1985.
3. Процесс социального исследования. - М.: Прогресс, 1975.

**Семинар 2.3. Загальна характеристика шкал вимірювання.
Види шкал (2 год.)**

План:

1. Шкала як еталон вимірювання
2. Основні типи шкал у соціологічному вимірюванні
3. Особливості застосування номінальних шкал
4. Особливості застосування метричних шкал

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Чим відрізняються шкали найменувань та метричні шкали?
2. Чи можливе існування ідеальної шкали?
3. Які операції можна здійснювати для кожного з типів шкал?
4. Що собою являють шкали Гутмана та Терстоуна?

Понятійний мінімум:

Рекомендації щодо підготовки:

Для кращого засвоєння матеріалу варто знати, що кількість можливих операцій з числами збільшується по мірі підвищення складності шкали – від номінальної до абсолютної метричної. Слід пам’ятати, що подальший аналіз та інтерпретація отриманих даних залежать від правильно обраного типу шкали інструментарію.

Теми рефератів:

1. Поняття шкалювання у соціології
2. Характеристика основних типів і видів шкал
3. Обмеження у квантифікації (вимірюванні) соціальних характеристик.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

24. Добренков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 193-218.

25. Докторов Б.З. О надежности измерения в социологическом исследовании. Л., 1979
26. Толстова Ю.Н. Измерение в социологии: Курс лекций. – М.:ИНФРА-М, 1998.
27. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 131-192.

Додаткова:

1. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред.. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
2. Ильянов Ф.И. Экспериментальное обоснование количества делений шкалы // Социологические исследования. – 1984. - № 4. – С. 113-117.

Плани практичних занять

Практичне заняття 1.1. Соціологічні дослідження та їх види (2 год.)

Мета: Навчитися визначати відповідність типу та виду соціологічного дослідження темі, яка вивчається

План:

1. Повторення типів і видів соціологічного дослідження
2. Формулювання теми
3. Віднесення теми до певного типу та виду дослідження
4. Аналіз можливостей розробки даного дослідження

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добренев В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 25-80.
2. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред.. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
3. Энциклопедический социологический словарь / Общ.ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 14-68.

Додаткова:

1. Батыгин Г.С. Обоснование научного вывода в прикладной социологии. – М.: Наука. – 1986.
2. Как провести социологическое исследование. Под ред. М.К. Горшкова, Ф.Э.Шереги. – М.: Политиздат. – 1985.
3. Процесс социального исследования. - М.: Прогресс, 1975.

Практичне заняття 1.2. Програма конкретного соціологічного дослідження. Методологічний розділ (4 год.)

Мета: навчитися створювати методологічний розділ програми соціологічного дослідження

План:

1. Повторення складових програми соціологічного дослідження
2. Формулювання проблемної ситуації та проблеми дослідження
3. Визначення об'єкта та предмета дослідження
4. Визначення мети та завдань дослідження
5. Формулювання та інтерпретація основних понять
6. Проведення системного аналізу об'єкта дослідження
7. Висування робочих гіпотез дослідження

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добреньков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 147-186.
2. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – К.:Наукова думка. – 1996. – С. 23-32.
3. Рабочая книга социолога / Отв. Ред. Г.В.Осипов. – М.: Наука, 1983. – С. 125-143.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 69-110.

Додаткова:

1. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. Учеб.для вузов. – М.: Аспект-Пресс, 1995.
2. Шаленко В.Н. Программа социологического исследования. – М.: Изд-во МГУ. – 1987. – 368 с.

Практичне заняття 2.1. Визначення вибіркової сукупності (2 год.)

Мета: навчитись будувати технологічну схему процедури вибірки та обчислювати обсяг вибіркової сукупності.

План:

1. Побудова технологічної схеми вибірки щодо обраної теми.
2. Обґрунтування необхідного обсягу вибірки
3. Аналіз можливих помилок вибірки.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добренев В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 81-85, 117-146.
2. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – К.:Наукова думка. – 1996. – С. 83-106.
3. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 111-121.

Додаткова:

1. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. Учеб. для вузов. – М.: Аспект-Пресс, 1995.
2. Божков О.Б. Эта неуловимая генеральная совокупность // Социологические исследования. – 1987. - № 3.
3. Жабский М.Н. Обоснование репрезентативности социологического исследования // Социологические исследования. – 1983. - № 2. – С. 148-158.

Практичне заняття 2.2. Типи і процедури відбору (4 год.)

Мета: навчитись будувати вибірку сукупність для проведення дослідження згідно з різними типами та процедурами відбору.

План:

1. Повторення основних видів вибірки у соціології
2. Побудова вибірки методом “першого зустрічного”, методом “снігової кулі”, методом ймовірно-безповторного та ймовірно-повторювального відбору
3. Побудова вибірки методом систематичного (механічного) відбору
4. Побудова районованої вибірки: гніздової, серійної та стратифікованої
5. Побудова квотної вибірки
6. Побудова комбінованої вибірки

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добренъков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 81-85, 117-146.
2. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – К.:Наукова думка. – 1996. – С. 83-106.
3. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 111-121.

Додаткова:

1. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. Учеб. для вузов. – М.: Аспект-Пресс, 1995.
2. Рукавишников В.О., Паниотто В.И., Чурилов Н.Н. Опросы населения (Методический опыт). - М.: Финансы и статистика. - 1984.
3. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
4. Энциклопедический социологический словарь / Общ. ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.

Практичне заняття 2.2. Типи і процедури відбору (2 год.)

Мета: навчитись визначати тип вибірки, необхідний для індивідуальних програм соціологічного дослідження, та обґрунтовувати свій вибір.

План:

1. Повторення основних видів вибірки у соціології
2. Обґрунтування типу та виду вибірки в індивідуальній програмі дослідження

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добренъков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 81-85, 117-146.
2. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – К.:Наукова думка. – 1996. – С. 83-106.
3. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 111-121.

Додаткова:

1. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. Учеб. для вузов. – М.: Аспект-Пресс, 1995.

2. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
3. Энциклопедический социологический словарь / Общ.ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.
4. Косолапов М.С. Принципы построения многоступенчатой вероятностной выборки для субъектов Российской Федерации // Социологические исследования. – 1997. - № 10.

Практичне заняття 2.3. Класифікація та загальні характеристики шкал (2 год.)

Мета: навчитись використовувати різні види шкал при конструюванні питань для соціологічної анкети

План:

1. Запитання, що характеризує просту номінальну шкалу
2. Запитання, що характеризує частково впорядковану номінальну шкалу
3. Запитання, що характеризує порядкову шкалу
4. Запитання, що характеризує метричну шкалу.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добренев В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 193-218.
2. Осипов Г.В. Об измерении в социологии. – М., Наука, 2003.
3. Толстова Ю.Н. Измерение в социологии: Курс лекций. – М.:ИНФРА-М, 1998.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 131-192.

Додаткова:

1. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
2. Ильинов Ф.И. Экспериментальное обоснование количества делений шкалы // Социологические исследования. – 1984. - № 4. – С. 113-117.

МОДУЛЬ 2. КІЛЬКІСНІ ОПИТУВАЛЬНІ МЕТОДИ

ЗБОРУ ЕМПІРИЧНИХ ДАНИХ

Основні поняття модуля: анкетування, інтерв'ю, інтерв'юер, респондент, опитувальник, інструментарій, відкрите питання, закрите питання, напівзакрите питання, звертання, питання-фільтр, питання–“глушник”, галло-ефект, паспортичка, важкодоступний респондент. пілотаж, польовий етап, формалізоване інтерв'ю, напівформалізоване інтерв'ю, вільне (наративне інтерв'ю), інтерв'юер, респондент, особисті питання, приховані питання, експерт, методи відбору експертів, метод «мозкової атаки», метод «традиційної дискусії», метод Дельфі, заочне опитування експертів, формалізоване опитування експертів, соціометричний тест, соціометрія, формальний статус, неформальний статус, позитивний статус, негативний статус, групові індекси, індекс згуртованості, індекс експансивності, соціоматриця, соціограма.

Види навчальної діяльності, передбачені у модулі 2: лекційні заняття, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота студентів, тестові завдання.

Плани семінарських занять

Семінар 3.2. Загальна характеристика опитування. Його основні види.

Мета: опанувати нову інформацію стосовно методу опитування у періодиці.

План:

1. Основні відмінності соціологічних і маркетингових опитувань.
2. Особливості конструювання питань в соціологічній анкеті
3. Особливості проведення телефонних інтерв'ю.
4. Можливості подолання труднощів при проведенні опитувань.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Які основні відмінності між соціологічними та маркетинговими опитуваннями?
2. Як зменшити відсоток неправдивих відповідей під час опитування?

Рекомендації щодо підготовки:

Підготовка до семінарського заняття базується на опрацюванні та підготовці реферативних доповідей по матеріалах, зазначених в основних джерелах списку літератури.

Теми рефератів:

1. Методи подолання труднощів під час проведення телефонних інтерв'ю
2. Недоліки та переваги застосування різних видів опитування у соціальній роботі
3. Методика проведення формалізованого та неформалізованого інтерв'ю
4. Обмеження застосування методу опитування у соціологічному дослідженні

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Березин И. Сходства и различия маркетинговых и социологических опросов // Практический маркетинг, 2006. - №11. - Доступ на <http://christosocio.info/content/view/71/75/>
2. Красовский Р. Разговор по телефону. – Социологические исследования. – 2000. - № 2. – С. 110-114. - Доступ на www.ecsocman.edu.ru/images/pubs/2007/02/12/0000302373/012.KRASSOVSKIY.pdf
3. Лютынский Я. Вопрос как инструмент социологического исследования // Социологические исследования. – 1990. - № 1. – С.89-98. – Доступ на http://www.ecsocman.edu.ru/socis/volumes.html?year=1990&j_num=1
4. Матовская А.В. [Использование невербальной информации в личном интервью](#) // Социологические исследования. 2006. № 3. С. 104-112. – <http://www.ecsocman.edu.ru/socis/msg/301599.html>
5. Мягков А.Ю. [Опросные методы сбора данных: предпочтения респондентов](#) // Социологические исследования. 2000. № 8. С. 98-109. - <http://www.ecsocman.edu.ru/socis/msg/198111.html>
6. Рогозин Д.М. [Влияние численности семьи на уровень кооперации в телефонном интервью](#) // Социологические исследования. - 2006. - № 3. - С. 98-104. – Доступ на <http://www.ecsocman.edu.ru/socis/msg/301597.html>
7. Толстова Ю.Н. Кризис социологического измерения в начале нашего века и пути выхода из него // Социология: 4М. 1995. № 5-6. С. 103-117. – Доступ на <http://socioline.ru/node/741>

Додаткова:

1. Добренъков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 768 с.
2. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
3. Энциклопедический социологический словарь / Общ.ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 14-68.

Семинар 5.1. Сутність методу експертних оцінок.

Мета: освоїти сутність і особливості методу експертних оцінок

План:

1. Основні відмінності масових та експертних опитувань.
2. Методи відбору експертів для соціологічної експертизи.
3. Можливості та обмеження застосування методу експертних оцінок.

Понятійний мінімум:

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Чим зумовлені відмінності між масовими та експертними опитуваннями?
2. У чому полягають особливості конструювання опитувальника для експертів?
3. Чим зумовлений вибір методу експертизи?

Теми рефератів

1. Предмет і умови використання соціальної експертизи.
2. Особливості формування групи експертів.
3. Основні види соціальної експертизи.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Докторов Б.З. Экспертный опрос как метод изучения общественного мнения. – 1975.
2. Литвак Б.Г. Экспертные оценки и принятие решений. - М.: Патент, 1996.
3. Чередищенко В.В. Применение экспертных оценок в социологических исследованиях // Социологические исследования. – 1981. - №3

Додаткова:

1. Бешелев С.Д., Гурвич Ф.Г. Экспертные оценки. - М.: Наука, 1973.
2. Статистические методы анализа экспертных оценок. – М.: Наука, 1977, с.290-382
3. Шляпентох В.Э. Как сегодня изучают завтра. Современные методы социологического прогнозирования. - М., 1975.
4. Экспертные оценки в социологических исследованиях / Ред.. С.Б.Крiмський, Б.Б.Жилин, В.В.Паниотто. - Киев., Наукова думка, 1990.

Плани практичних занять

Практичне заняття 3.1. Загальна характеристика опитування.

Його основні види (2 год.)

Мета: навчитися будувати соціологічний опитувальник для анкетування та інтерв'ю.

План:

5. Повторення різних видів питань в анкеті.
6. Формулювання теми при роботі у міні-групах.
7. Побудова вступного питання в анкеті.
8. Побудова відкритого, напівзакритого та закритого питань в анкеті.
9. Побудова питання-фільтра, дихотомічного питання та питання-меню.
10. Побудова інших видів питань в анкеті (за вибором)
11. Проведення пілотажу анкети.

Приклади тем

1. Поєднання навчання та виробничої діяльності у студентів-заочників старших курсів АПСВ
2. Поєднання навчання та виробничої діяльності у студентів стаціонару старших курсів АПСВ
3. Здобутки та недоліки освітньої системи АПСВ (на думку викладачів)
4. Здобутки та недоліки освітньої системи АПСВ (на думку викладачів)
5. Особисте життя відомої співачки (у непрямій формі)
6. Творче життя відомого сучасного письменника
7. Інтерв'ю з мером м.Кієва щодо його роботи на цій посаді та подальших планів

8. Інтерв'ю з міністром України з питань молоді та спорту стосовно проблем молоді

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добреньков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 25-80.
2. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.
3. Энциклопедический социологический словарь / Общ.ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 14-68.

Додаткова:

1. Батыгин Г.С. Обоснование научного вывода в прикладной социологии. – М.: Наука. – 1986.
2. Как провести социологическое исследование. Под ред. М.К. Горшкова, Ф.Э.Шереги. – М.: Политиздат. – 1985.
3. Процесс социального исследования. - М.: Прогресс, 1975.

Практичне заняття 3.2 Інструментарій опитування (4 год.)

Мета: навчитися конструювати анкету для індивідуальних тем досліджень.

План:

1. Повторення структури анкети.
2. Написання звертання до анкети на індивідуальну тему.
3. Побудова вступного питання в анкеті на індивідуальну тему.
4. Конструювання основних питань в анкеті.
5. Побудова паспортички в анкеті.
6. Проведення пілотажу анкети.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добреньков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – С. 25-80.
2. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І.Воловича. – К.: Український центр духовної культури, 1998.

3. Энциклопедический социологический словарь / Общ.ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 1999. – С. 14-68.

Додаткова:

1. Батыгин Г.С. Обоснование научного вывода в прикладной социологии. – М.: Наука. – 1986.
2. Как провести социологическое исследование. Под ред. М.К. Горшкова, Ф.Э.Шереги. – М.: Политиздат. – 1985.
3. Процесс социального исследования. - М.: Прогресс, 1975.

Практичне заняття 4.2. Соціометричний тест (2 год.)

Мета: навчитися проводити соціометричний тест та обробляти його результати.

Завдання

Розробити процедуру, створити необхідні документи та провести соціометричний тест у групі

План:

1. Повторити основні засади проведення соціометричного опитування
2. Розробити соціометричні критерії для проведення дослідження
3. Створити соціометричну картку та список членів соціометричної групи
4. Провести процедуру соціометричного вибору
5. Підрахувати основні групові індекси

Теми рефератів:

1. Тестові індивідуальні методики у соціології
2. Тестові групові методики у соціології
3. Методика проведення соціометричних тестів

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Золотовицкий Р.А. [Социометрия Я.Л. Морено: мера общения](#) // Социологические исследования. 2002. № 4. С. 103-113.
2. Морено Д.Л. Социометрия. М., Изд. иностр. лит, 1958. - 289 с.
3. Найдек В.Л., Розенбаум М.Д., Розенбаум В.М. [Исследование профессионального уровня научных сотрудников](#)

социометрическим методом экспертно-балльных оценок // Социологические исследования. 1991. № 8. С. 44-51.

Додаткова:

1. Аванесов В.С. Тесты в социологическом исследовании. М.: Наука, 1982.
2. Залегина В.В. "Социометрическая оптимизация" сценария деловой игры // Социологические исследования. 2002. № 4. С. 113-118.
3. Батыгин Г.С. Обоснование научного вывода в прикладной социологии. – М.: Наука. – 1986.

Практичне заняття 5.2. Види експертних оцінок та специфіка їх використання в соціальній роботі (2 год.)

Мета: навчитися використовувати метод експертних оцінок в дослідженнях за індивідуальними темами

План:

1. Розробити експертну анкету за індивідуальною темою дослідження.
2. Підготувати схему відбору експертів.
3. Розробити процедуру використання методу експертних оцінок в індивідуальному дослідженні.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Докторов Б.З. Экспертный опрос как метод изучения общественного мнения. – 1975.
2. Литвак Б.Г. Экспертные оценки и принятие решений. - М.: Патент, 1996.
3. Чередниченко В.В. Применение экспертных оценок в социологических исследованиях // Социологические исследования. – 1981. - №3

Додаткова:

1. Бешелев С.Д., Гурвич Ф.Г. Экспертные оценки. - М.: Наука, 1973.
2. Сурмин Ю.П., Туленков Н.В. Методология и методы социологических исследований. – К.: МАУП, 2002.
3. Шляпентох В.Э. Как сегодня изучают завтра. Современные методы социологического прогнозирования. - М., 1975.
4. Экспертные оценки в социологических исследованиях / Ред.. С.Б.Крiмський, Б.Б.Жилин, В.В.Паниотто. - Киев., Наукова думка, 1990.

МОДУЛЬ 3. КІЛЬКІСНІ НЕОПИТУВАЛЬНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ЕМПІРИЧНИХ ДАНИХ

Основні поняття модуля:

Спостереження, включене спостереження, невключене спостереження, приховане спостереження, відкрите спостереження, самоспостереження, картки спостереження, щоденник спостереження, об'єкт спостереження, предмет спостереження, умови спостереження, польовий експеримент, лабораторний експеримент, квазіексперимент, мислений експеримент, експериментальна група, контрольна група, контрольна змінна, експериментальна змінна, документ, якісний аналіз документів, кількісний аналіз документів, контент-аналіз, смислові категорії, одиниці аналізу, одиниці рахунку, класифікатор контент-аналізу, протокол контент-аналізу, реєстраційна картка, інформативно-цільовий аналіз, маніпуляція, захист від маніпуляції, макроструктура тексту, мікроструктура тексту, первинна інформативність, вторинна інформативність.

Види навчальної діяльності, передбачені у модулі 3: лекційні заняття, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота студентів, тестові завдання.

Плани семінарських занять

Семінар 7.1. Сутність експериментального методу дослідження проблеми (2 год.)

Мета: відпрацювати методи доказу гіпотези в експерименті

План:

1. Соціальні експерименти: можливості та обмеження
2. Експериментальна та контрольна групи експерименту
3. Основні види експериментів
4. Основні документи експерименту

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Чим зумовлене існування мисленого експерименту в соціології?
2. У чому полягають особливості різних видів експерименту?
3. Чим зумовлена часта некоректність вживання терміну «експеримент» у посвякденному житті? Що таке квазіексперимент?

Теми рефератів

1. Порівняльні особливості спостереження та експерименту в соціальних науках
2. Основні види соціальних експериментів.
3. Метод експерименту в соціальній роботі

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – Курс лекцій / 2-ге видання, доповнене.. - К.: ІС НАНУ, 2007 - 320 с.
2. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”. – 2001. – 596 с.

Додаткова:

1. Энциклопедический социологический словарь / Общ.ред. Г.В.Осипова. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.

Плани практичних занять

Практичне заняття 6.2. Види спостереження (2 год.)

Мета: навчитись розробляти інструментарій різних видів спостереження, аналізувати дані спостереження за схемою Р.Бейлза

План:

1. Розробка плану та вибір часу спостереження
2. Створення основних документів спостереження
3. Заповнення документів спостереження у ході польового етапу
4. Аналіз отриманих результатів

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Добреньков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 768 с.
2. Методы сбора информации в социологических исследованиях. В 2-х книгах. - М.: Наука, 1990.

Додаткова:

1. Девятко И.Ф. Методы социологического исследования. – 3-е изд. – М.: КДУ. – 296 с.

Практичне заняття 8.2. Контент-аналіз документів (2 год.)

Мета: навчитися проводити контент-аналіз документальних джерел

План:

1. Повторення основних етапів контент-аналізу
2. Вибір категорій і одиниць аналізу, а також одиниць рахунку
3. Проведення контент-аналізу тексту
4. Заповнення документів контент-аналізу
5. Обговорення результатів проведеного контент-аналізу та підведення підсумків

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Барсамов В.А.. Контент-анализ газетных материалов (события в Беслане) // Социологические исследования. 2006. № 2. С. 62-64.

Додаткова:

1. Куркин В.В. Контент-анализ художественных текстов // Социологические исследования. 1991. № 6. - С. 60-66.
2. Ньюман, Л. Неопросные методы исследования // Социологические исследования. 1998. - № 6. - С. 119-129.

МОДУЛЬ 4. ЯКІСНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ЕМПІРИЧНИХ ДАНИХ

Основні поняття модуля: Якісне дослідження, якісні методи дослідження, кількісні методи дослідження, case-study, етнографічний опис, усна історія, історія життя, історія сім'ї, grounded theory, біографічний метод, триангуляція, фокус-група, модератор, фасилітатор, гайд, критерії відбору учасників, кодувальні категорії, групування даних, усний звіт, детальний звіт, скорочений звіт, ефективність модератора, ефективність фокус-групи, біографічний метод, історія життя, історія сім'ї, повна історія життя, тематична історія життя, відредагована історія життя, множинна триангуляція, первинне кодування, транскрипт, насичений опис, класифікація, кластеризація, триангуляція, відкрите, осьове і вибіркоче кодування, нарративне інтерв'ю, напівструктуроване інтерв'ю, біографічне інтерв'ю, лейтмотивне інтерв'ю, фокусоване інтерв'ю, вільна бесіда.

Види навчальної діяльності, передбачені у модулі 4: лекційні заняття, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота студентів, тестові завдання.

Плани практичних занять

Практичне заняття 10.2. Фокусовані групові інтерв'ю (метод фокус-груп) (4 год.)

Мета: освоїти процедуру проведення фокус-групи

План:

1. Збір первинної інформації у сфокусованій груповій дискусії
2. Обговорення недоліків і загальних рис проведеної фокус-групи
3. Аналіз фокус-групи щодо мети і гіпотези дослідження
4. Оформлення первинного звіту про фокус-групу

Список рекомендованої літератури:

Основна:

- a. Белановский С.А. Метод фокус-груп: Учебное пособие.. - М.: Никколо-Медиа, 2001 - 280 С.
- b. Семенова В.В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию. -М.,1998.

Додаткова:

1. Колбин Г.А., Фросина И.В. Фокус-группы на предприятии // Социологические исследования. 1999. - № 2. - С. 117-120.
2. Левинсон А.Г., Стучевская О.И.. Фокус-группы: эволюция метода. (обзор дискуссии на конференции ESOMAR) // Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены. 2003. № 1 (63). - С. 46-55.

Практичне заняття 10.3. Індивідуальні глибинні інтерв'ю (2 год.)

Мета: познайомитися з особливостями проведення індивідуального глибинного інтерв'ю

План:

1. Розробка програмиз питань для глибинного інтерв'ю
2. Проведення навчального глибинного інтерв'ю
3. Аналіз недоліків проведеного інтерв'ю
4. Оформлення первинного звіту про проведене глибинне інтерв'ю

Список рекомендованої літератури:

Основна:

- c. Белановский С.А. Глубокое интервью. М., Никколо-Медиа.- 2001.

- d. Семенова В.В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию. -М.,1998.

Додаткова:

1. Феннето Эрве. Интервью и опросник: формы, процедуры, результаты. – СПб.:Питер. – 2004. – 180 с.

Практичне заняття 10.5. Біографічний метод у соціальній роботі (2 год.)

Мета: навчитися використовувати біографічний метод для вивчення обраної тематики

План:

1. Робота зі зразками біографічної інформації
2. Аналіз наданої біографічної інформації
3. Опис можливостей застосування методу для індивідуальних тем дослідження

Список рекомендованої літератури:

Основна:

- e. Биографический метод в исследовании постсоциалистических обществ/ Под ред. В.Воронкова и Е. Здравомысловой. - СПб, 1997.
- f. Вардомацкий А.П. Аксио-биографическая методика // Социологические исследования. 1991. - № 7. - С. 80-84.

Додаткова:

1. Савельева С. О ПОЗНАНИИ В КАЧЕСТВЕННОЙ МЕТОДОЛОГИИ: ОТКРЫВАЯ ГОРИЗОНТЫ // Журнал социологии и социальной антропологии. 2006. Том IX. № 1 (34)
2. Козлова Н.Н. Опыт социологического чтения «человеческих документов», или Размышления о значимости методологической рефлексии // Социологические исследования. 2000. № 9. - С. 22-32.

МОДУЛЬ 5. ОБРОБКА ТА АНАЛІЗ ЕМПІРИЧНИХ ДАНИХ

Основні поняття модуля: ручна обробка анкет, нумерація анкет, кодування даних, паспорт масиву, файл даних, номер інтерв'юера, контроль якості отриманих даних, статистичні програми обробки соціальних даних, одновимірні таблиці, дво- та багатовимірні таблиці, мода, медіана, середнє, дисперсія, коефіцієнти кореляції,

множинна кореляція, кластерний аналіз, факторний аналіз, помилка вибірки, репрезентативність вибірки, наукова публікація, прес-реліз, звіт, замовник дослідження.

Види навчальної діяльності, передбачені у модулі 5: лекційні заняття, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота студентів, тестові завдання.

Плани практичних занять

Практичне заняття 12.1. Поняття аналізу соціологічних даних. Види аналізу (2 год.)

Мета: навчитися створювати схему аналізу емпіричних даних та інтерпретувати дані одномірних та багатомірних таблиць

План:

1. Знайомство зі зразками одновимірних і багатовимірних таблиць
2. Аналіз соціальних проблем, порушених у дослідженні
3. Презентація висновків здійсненого аналізу таблиць.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Моин В.Б. Альтернативная интерпретация данных: атрибутивный подход // Социологические исследования. 1990. № 11. - С. 62-72.

Практичне заняття 12.2. Підготовка звіту про проведене дослідження (2 год.)

Мета: навчитися створювати звіт про соціологічне дослідження.

План:

1. Аналіз зразків наданих прес-релізів досліджень
2. Створення навчальних прес-релізів індивідуальних досліджень

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Паниотто В.И. Качество социологической информации. – К.: Наукова думка. – 1986.

Додаткова:

1. Зурабишвили Т. Социология и пресса: типичные неточности при публикации результатов социологических исследований в СМИ и их

причини // Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены. - 2002. - № 3 (59). С. 39-43.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для засвоєння студентами знань необхідно виявляється не лише робота над підготовкою до семінарських занять і вчасне відвідування лекцій, але й їхня самостійність у навчанні. Якщо на лекційних та семінарських заняттях студенти знайомляться із понятійним апаратом прикладної соціології, то вдома студенти мають вести словник, ретельно опрацюовуючи всі поняття кожного модуля. У роботі над доповіддю студент може проявити більшу ініціативність, самостійно підібрати літературу, скласти план і здійснити оформлення своєї роботи. Це сприяє не лише розвитку самостійності студента, а й прояву творчого натхнення, формуванню соціологічної культури мислення і мовлення студентів.

Робота починається із підбору та опрацювання необхідної літератури, складання детального плану роботи, детального і всебічного розкриття поставленої проблеми або питання.

Вимоги до рефератів і доповідей

1. У рефераті потрібно розкрити суть проблеми, дати визначення основних понять, огляд стану проблеми і основних підходів до її вивчення.
2. Реферат повинен містити:
  - титульну сторінку (із вказаною темою, прізвищем автора, назвою факультету, дисципліною, прізвищем викладача, роком),
  - зміст реферату (план),
  - вступ (актуальність теми),
  - основну частину,
  - висновки,
  - список використаної літератури (автор, назва книги чи статті (в останньому випадку - назва журналу, його рік і номер), місце і рік видання).
3. Доповідь повинна містити:
  - титульну сторінку (із вказаною темою, прізвищем автора, назвою факультету, дисципліною, прізвищем викладача, роком),
  - вступ (актуальність теми)
  - детальний огляд питання, якому вона присвячена
  - тези для дискусії в групі
  - список використаної літератури (автор, назва книги чи статті (в останньому випадку - назва журналу, його рік і номер), місце і рік видання).

4. Обсяг реферату: 10-15 сторінок рукописного або друкованого тексту (формату А-4). Обсяг доповіді: 3-4 сторінки рукописного або друкованого тексту (формату А-4).
5. Реферат захищується (або не захищується) за результатами співбесіди. Доповідь захищується за результатами її презентації.

Теми рефератів і література з кожної теми надано окремо в планах семінарських занять або пропонуються студентами індивідуально.

Самостійна робота студента

№	Назва модуля	Вид контролю
1.	Методологія соціологічного дослідження	Словник. Участь у семінарах і практичних заняттях. Конспект доповіді для дискусії
2	Кількісні опитувальні методи збору емпіричних даних	Словник. Участь у семінарах і практичних заняттях. Конспект доповіді для дискусії
3	Кількісні неопитувальні методи збору емпіричних даних	Словник. Участь у семінарах і практичних заняттях. Конспект доповіді для дискусії
4	Якісні методи збору емпіричних даних	Словник. Участь у семінарах і практичних заняттях. Конспект доповіді для дискусії
5	Обробка та аналіз емпіричних даних	Словник. Участь у семінарах і практичних заняттях. Конспект доповіді для дискусії

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З КУРСУ "СОЦІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ"

Виконання семестрової контрольної роботи з курсу сприяє поглибленню та закріпленню знань студента у галузі соціологічних досліджень. Студент, працюючи над індивідуальною роботою, виробляє навички самостійного опрацювання літератури та роботи з документальними джерелами. Із списку запропонованих тем контрольних робіт студент вибирає одну або пропонує і формулює за допомогою викладача власну тему.

Контрольна робота подається у письмовому вигляді відповідно до нижчеозначених вимог.

Вимоги до контрольної роботи, її структури та оформлення

Загальний обсяг семестрової контрольної роботи з курсу "Соціологічні методи в соціальній роботі" повинен бути не менше 10 сторінок рукописного тексту або тексту, набраного на комп'ютері у форматі Word, шрифтом *Times New Roman 14 pt*, міжрядковий інтервал 1,5. .

Використані в контрольній роботі цитати повинні мати посилання на першоджерела. Потрібно вказати прізвище та ініціали автора, повну назву роботи, місто видання, видавництво та рік видання. У випадку наведення цитат без належного їх оформлення (у тому числі як авторський текст) суттєво знижує оцінку контрольної роботи.

Контрольна робота повинна складатися із титульної сторінки, змісту, в якому вказані номери сторінок роботи за розділами, вступу, основної частини, висновків та списку використаної літератури.

Оцінка контрольної роботи

Семестрова контрольна робота студентів оцінюється за бальною шкалою, максимальна кількість балів за таку роботу – 20 балів. З них правильне оформлення роботи оцінюється у 5 балів; наявність чіткого, логічного змісту, який відповідає заявленій темі, оцінюється у 5 балів; авторський системний підхід до теми - 10 балів.

Тематика контрольних робіт

I семестр

1. Специфіка соціологічних досліджень
2. Функції соціологічних досліджень
3. Програма соціологічного дослідження: її роль у соціологічному дослідженні
4. Методологічний розділ програми соціологічного дослідження
5. Процедурний розділ програми соціологічного дослідження
6. Попередній системний аналіз проблеми у соціологічному дослідженні
7. Інтерпретація основних понять дослідження
8. Гіпотеза у соціологічному дослідженні. Види гіпотез
9. Стратегічний план у соціологічному дослідженні. Види стратегічного плану.
10. Поняття про конкретне соціологічне дослідження

11. Вимірювання у соціології. Надійність процедури вимірювання
12. Види шкал у соціології та їх особливості
13. Поняття вибірки та відбору у соціології
14. Основні типи та види вибірки
15. Цільова вибірка: поняття, види та принципи побудови.
16. Випадковий відбір: поняття, види та принципи застосування
17. Одношаблева та багатошаблева вибірки у соціології
18. Опитування як метод збору інформації у соціології: недоліки та переваги методу в соціальній роботі
19. Інтерв'ю як соціологічний метод. Інтерв'юер та респондент у соціальній роботі
20. Побудова соціологічного опитувальника
21. Види питань в опитувальнику
22. Застосування методу анкетування у соціальній роботі
23. Застосування методу інтерв'ю в соціальній роботі
24. Можливості методу соціометрії у соціальній роботі
25. Метод експертних оцінок у соціології

II семестр

1. Метод спостереження у соціологічному дослідженні. Можливості та обмеження його застосування у соціальній роботі
2. Основні документи спостереження
3. Аналіз документальних джерел у соціології та соціальній роботі
4. Контент-аналіз документів у соціології: особливості процедури
5. Інформативно-цільовий аналіз документів у соціології
6. Метод експерименту у соціології. Обмеження соціальних експериментів. Застосування експерименту у соціальній роботі
7. Якісні методи збору соціальної інформації: загальна характеристика
8. Фокусоване групове інтерв'ю у соціології та соціальній роботі.
9. Індивідуальне глибинне інтерв'ю в соціології та соціальній роботі
10. Види якісних інтерв'ю та їх специфіка відповідно до теми дослідження
11. Метод кейс-стаді у вивченні соціальних груп
12. Біографічний метод у соціальній роботі
13. Ручна обробка анкет конкретному соціологічному дослідженні: особливості процедури

14. Комп'ютерна обробка даних у конкретному соціологічному дослідженні: основні засади
15. Поняття аналізу соціологічних даних. Види аналізу.
16. Одновимірні та багатовимірні розподіли
17. Інтерпретація соціальних даних: труднощі та можливості
18. Основні види кінцевих документів у соціологічному дослідженні
19. Структура звіту про соціологічне дослідження
20. Поняття про кластерний аналіз соціальних даних
21. Поняття про факторний аналіз соціальних даних
22. Порівняльна характеристика переваг і недоліків опитувальних і неопитувальних методів у практиці соціальної роботи
23. Контроль за якістю соціологічного дослідження

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Специфіка соціологічних досліджень
2. Основні види соціологічних досліджень
3. Функції соціологічних досліджень
4. Програма соціологічного дослідження: її основні складові та роль у соціологічному дослідженні
5. Основні складові методологічного розділу програми соціологічного дослідження
6. Попередній системний аналіз проблеми у соціологічному дослідженні
7. Об'єкт і предмет соціологічного дослідження
8. Мета та завдання соціологічного дослідження
9. Теоретична та емпірична інтерпретація основних понять дослідження
10. Гіпотеза у соціологічному дослідженні. Види гіпотез
11. Стратегічний план у соціологічному дослідженні. Види стратегічного плану
12. Поняття про конкретне соціологічне дослідження
13. Вимірювання у соціології. Надійність процедури вимірювання
14. Види шкал у соціології та їх особливості
15. Шкала Гутмана
16. Шкала Терстоуна
17. Поняття вибірки у соціології. Генеральна та вибіркова сукупності.
18. Основні типи та види відбору у соціології
19. Цільовий відбір: поняття, види та принципи побудови.
20. Випадковий відбір: поняття, види та принципи застосування

21. Одношаблевий та багатошаблевий відбір у соціології
22. Опитування як метод збору інформації у соціології: недоліки та переваги методу в соціальній роботі
23. Інтерв'ю як соціологічний метод. Інтерв'юер та респондент у соціальній роботі
24. Побудова соціологічного опитувальника
25. Види питань в опитувальнику
26. Застосування методу анкетування у соціальній роботі
27. Застосування методу інтерв'ю в соціальній роботі
28. Можливості методу соціометрії у соціальній роботі
29. Тестові методи у соціології: обмеження та переваги застосування
30. Метод експертних оцінок у соціології
31. Методи відбору експертів у соціології та соціальній роботі
32. Метод Дельфі: його особливості серед інших методів отримання експертних оцінок

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Специфіка соціологічних досліджень
2. Основні види соціологічних досліджень
3. Функції соціологічних досліджень
4. Програма соціологічного дослідження: її основні складові та роль у соціологічному дослідженні
5. Основні складові методологічного розділу програми соціологічного дослідження
6. Попередній системний аналіз проблеми у соціологічному дослідженні
7. Об'єкт і предмет соціологічного дослідження
8. Мета та завдання соціологічного дослідження
9. Теоретична та емпірична інтерпретація основних понять дослідження
10. Гіпотеза у соціологічному дослідженні. Види гіпотез
11. Стратегічний план у соціологічному дослідженні. Види стратегічного плану
12. Поняття про конкретне соціологічне дослідження
13. Вимірювання у соціології. Надійність процедури вимірювання
14. Види шкал у соціології та їх особливості
15. Шкала Гутмана
16. Шкала Терстоуна
17. Поняття вибірки у соціології. Генеральна та вибіркова сукупності.

18. Основні типи та види відбору у соціології
19. Цільовий відбір: поняття, види та принципи побудови.
20. Випадковий відбір: поняття, види та принципи застосування
21. Однощаблевий та багатощаблевий відбір у соціології
22. Опитування як метод збору інформації у соціології: недоліки та переваги методу в соціальній роботі
23. Інтерв'ю як соціологічний метод. Інтерв'юер та респондент у соціальній роботі
24. Побудова соціологічного опитувальника
25. Види питань в опитувальнику
26. Застосування методу анкетування у соціальній роботі
27. Застосування методу інтерв'ю в соціальній роботі
28. Можливості методу соціометрії у соціальній роботі
29. Тестові методи у соціології: обмеження та переваги застосування
30. Метод експертних оцінок у соціології
31. Методи відбору експертів у соціології та соціальній роботі
32. Метод Дельфі: його особливості серед інших методів отримання експертних оцінок
33. Метод спостереження у соціологічному дослідженні. Можливості та обмеження його застосування у соціальній роботі
34. Основні види спостереження
35. Основні документи спостереження
36. Аналіз документальних джерел у соціології та соціальній роботі
37. Контент-аналіз документів у соціології: особливості процедури
38. Правила роботи з особистими документами як джерелами дослідницької інформації у соціальній роботі
39. Інформативно-цільовий аналіз документів у соціальних науках
40. Метод експерименту у соціології. Обмеження соціальних експериментів.
41. Види експериментів
42. Застосування експериментів у соціальній роботі
43. Якісні методи збору соціальної інформації: загальна характеристика
44. Фокусоване групове інтерв'ю у соціології та соціальній роботі.
45. Вимоги до модератора фокус-групового інтерв'ю
46. Побудова плану («гайду») фокус-групового інтерв'ю
47. Індивідуальне глибинне інтерв'ю в соціології та соціальній роботі
48. Методи зондажу під час якісних інтерв'ю
49. Види якісних інтерв'ю та їх специфіка

50. Метод кейс-стаді у вивченні соціальних груп
51. Біографічний метод у соціальній роботі
52. Ручна обробка анкет у конкретному соціологічному дослідженні: особливості процедури
53. Комп'ютерна обробка даних конкретному соціологічному дослідженні: основні засади
54. Поняття аналізу соціологічних даних. Види аналізу.
55. Одновимірні та багатовимірні розподіли
56. Інтерпретація соціальних даних: труднощі та можливості
57. Основні види кінцевих документів у соціологічному дослідженні
58. Структура звіту про соціологічне дослідження
59. Поняття про кластерний аналіз даних у соціології
60. Поняття про факторний аналіз даних у соціології
61. Контроль за якістю соціологічного дослідження